

Міністерство освіти і науки України

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра соціальної психології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

на тему

**“Соціально-групові особливості учасників підліткових субкультур
квadroберів”**

Виконала: студентка IV курсу, група ДПс-41
денної форми навчання
напряму підготовки “ПСИХОЛОГІЯ”
ОП “Дитяча психологія та психологічна
практика”

Дідик Владислава Андріївна

Керівник: кандидат психологічних наук

Мицько Володимир Мирославович

Рецензент:

Хабайлюк Валентина Василівна

Івано-Франківськ 2025

Зміст	
Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження соціально-групових особливостей учасників підліткових субкультур.....	6
1.1. Мета-аналіз досліджень особливостей учасників підліткових субкультур.....	6
1.2. Розуміння підліткових субкультур квадроберів в сучасних наукових дослідженнях.....	12
1.3. Теоретична модель дослідження соціально-групових особливостей учасників підліткових субкультур квадроберів.....	17
Висновки до першого розділу.....	22
Розділ 2. Емпіричне дослідження формування соціально-групових особливостей учасників підліткових субкультур квадроберів.....	23
2.1 Опис вибірки та методів дослідження.....	23
2.2 Основні емпіричні результати та їх інтерпретація.....	26
2.3 Дискусія.....	29
Висновки до другого розділу.....	32
ВИСНОВКИ.....	33
Список використаних джерел.....	36
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На даному етапі розвитку сучасного суспільства проблема відходу певної частини молоді в молодіжні субкультури таїть у собі небезпеку її десоціалізації та подальшої деградації соціальної спрямованості у дорослому житті. Потреба молоді заявити про себе, привернути увагу суспільства і позначити свої життєві позиції, найпростіше реалізується серед підліткових субкультур.

Кількість субкультур в умовах політичної та економічної нестабільності зростає. Сучасна світова фінансова криза загострює соціально-економічні проблеми у суспільстві, стає причиною виникнення складнощів з пошуком та збереженням роботи, у людей з'являється страх перед завтрашнім днем.

Розчарування у загальноприйнятих ідеалах, пошук нових ціннісних орієнтирів, особливо болісно позначається на молодіжному середовищі, егоїстично захопленому своїми особистими переживаннями. А сучасні засоби комунікації дозволяють молодим людям вибрати субкультуру, соціально-психологічна спрямованість, якої найбільше підходить їм. Таким чином, представники підліткової субкультури стають носіями її ціннісних орієнтацій, продовжують взаємодіяти із загальною культурою та впливають на соціальне оточення.

У цьому особливу важливість представляє глибоке вивчення соціально-психологічної спрямованості представників підліткових субкультур, у вигляді опису її складових: соціально-психологічних якостей, характеристик мотиваційної сфери та диспозиційної регуляції соціального поведінки. До цього часу досліджувалися лише окремі елементи соціально-психологічної спрямованості представників субкультур, такі як соціально-психологічні характеристики, базові цінності, особливості та специфіка підліткових субкультур, особистісні характеристики представників підліткових субкультур.

Системний підхід та вивчення елементів соціально-психологічної спрямованості представників субкультур дозволить здійснювати своєчасну діагностику та корекцію небезпечних соціально-психологічних станів невпевненості, втраченості, тривоги та депресії у молодих людей.

Вересень 2024 року в Україні вибухнув великою кількістю статей та відеороликів на усіх можливих порталах та хостингах про нову субкультуру з загадковою назвою «квадробери». Достатньо звернути увагу на назви цих матеріалів, щоб зрозуміти, що реакція суспільства на невідомо яку за переліком молодіжну субкультуру достатньо бурхлива. «Квадробери заповнили Україну: хто ці люди в масках тварин і з хвостами», де, знов таки, ставиться питання: «Це гра чи загроза?» та описуються проблемні ситуації, що склалися за участі представників цієї нової молодіжної течії, яка, виявляється, в своєму роді не одинока, є ще фурі й теріани, які нібито схожі, але просять їх не плутати. Майже кожна з цих публікацій містить поради психологів щодо того, як сприймати, як реагувати на представників цієї субкультури, як діяти у складних випадках.

В даному дослідженні використовувалися праці вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячені вивченню підліткових субкультур та їх представників, що відображають типологію та динаміку молодіжних субкультур, сутнісні характеристики представників субкультур.

Проведений аналіз наукових праць показує, що не всі елементи підліткових субкультур розглянуто з точки зору соціальної психології зокрема, залишається не виявлена сутність соціально-психологічної спрямованості учасників підліткових субкультур квадратерів, що визначило вибір теми дослідження.

Мета дослідження: виявити характеристики соціально-психологічного спрямування учасників підліткових субкультур квадратерів.

Об'єкт дослідження: представники підліткових субкультур.

Предмет дослідження: соціально-групові особливості учасників підліткових субкультур кваліфікованих.

Гіпотеза дослідження. Основна гіпотеза дослідження: соціально-психологічна спрямованість представників підліткових субкультур, включає три основні компоненти: особистісний, мотиваційний та регуляторний. Особовий компонент є визначальним у виборі молодими людьми конкретної субкультури.

Методологічну та теоретичну основу дослідження склали наукові праці в галузі загальної та соціальної психології, соціології, педагогіки вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Теоретична значущість дослідження

1. Визначено поняття соціально-психологічної спрямованості представників підліткових субкультур — комплексна основа, що включає інтелектуальні, емоційні, комунікативні якості, потреби, цілі, інтереси, настанови, ціннісні орієнтації, що визначають вибір молодих людей певної субкультури.

2. Розроблено теоретичну модель соціально-психологічного спрямування кваліфікованих, що включає особистісні (інтелектуальні, емоційні, комунікативні якості), мотиваційні (особистісні потреби, мотиви, цілі, інтереси) та регуляторні (соціальні установки, ціннісні орієнтації, уявлення про групові норми, стереотипи) компоненти.

3. Уточнено поняття кваліфікованих, як підліткової субкультури щодо самостійної структури всередині загальної культурної системи, що включає специфічний набір соціально-психологічних ознак, що впливають на стиль життя і мислення.

Розділ 1. Теоретичні засади дослідження соціально-групових особливостей учасників підліткових субкультур

1.1. Мета-аналіз досліджень особливостей учасників підліткових субкультур

У соціологічній науці проблематика формування підліткових субкультур розглядалася у роботах як українських так і зарубіжних науковців. Проте проблеми характеристики сучасних підліткових субкультур, визначення передумов походження підліткових субкультур та його класифікація вимагають глибокого наукового висвітлення.

З методологічного погляду, проблематика підліткових субкультур здебільшого розглядається в контексті соціалізації. У цьому процесі входження молоді людини в домінуючу культуру та адаптація до неї є складним і суперечливим, насиченим психологічними та іншими викликами. Підлітки прагнуть до самостійної активності, яка не нав'язується ззовні. Найчастіше ці вияви самодіяльності реалізуються у сфері дозвілля та художньо-естетичній діяльності.

Саме в цих сферах підліток починає діяти як учасник субкультури, яка, хоча й не спричиняє миттєвих суспільних змін, має помітний вплив на загальну культуру, моду, стиль життя, а також на соціально-культурні характеристики своєї епохи. З одного боку, підліткова субкультура постає в опозиції до офіційної культури, а з іншого — виконує роль перехідного етапу до дорослого світу, збагачуючи його новими традиціями, підходами до пізнання та ставленням до дійсності.

Підліткові субкультури виникають у середовищі людей, які не бажають і не можуть прийняти встановлені основною культурою норми та моделі поведінки.

Соціокультурні та соціально-психологічні особливості підліткових субкультур зумовлені низкою чинників і потреб, які не можуть бути повністю реалізовані в межах «офіційної» культури. Однією з ключових є потреба в комунікації як важливому аспекті соціалізації особистості.

Субкультури ХХ століття відігравали важливу роль у задоволенні цих комунікативних потреб, формуючи альтернативні, неформальні і контркультурні простори, де молодь могла взаємодіяти на основі власних норм і правил. Такі системи виступають своєрідним протестом проти офіційної культури, але водночас перебувають з нею у взаємозалежності. Одне із завдань субкультури — сформувати нову соціальну модель, що відповідатиме інтересам її учасників, інше — забезпечити певний контроль над її існуванням і розвитком. Взаємний вплив між субкультурою та домінантною культурою реалізується через різні механізми взаємодії.

У структурі суспільства субкультура займає проміжне місце, будучи сегментом соціальної ієрархії та специфічною формою соціальної взаємодії. Молоді люди прагнуть зайняти в ній позицію, яка відповідала б їхнім уявленням про бажаний стиль життя та самореалізацію. Кожна субкультура характеризується специфічним набором ознак, за якими можна визначити належність певної соціальної групи до субкультурного середовища. Це такі характеристики:

- Сигніфікація - своєрідна мова знаково-символічного спілкування;
- легітимація - це правила та способи нормативного регулювання усередині цієї субкультури;
- конкретний стиль та образ дій – це один із найбільш яскравих соціальних параметрів, за допомогою якого визначається приналежність до тієї чи іншої соціальної групи; [31]
- встановлена світоглядна позиція певної субкультури щодо тієї чи іншої соціальної реальності;

- наявність соціальних інститутів та рольових структур; - Сукупність потреб та схильностей представників певної субкультури.

Визначення мотивів і цілей учасників тієї чи іншої субкультури є ключовим етапом у вивченні її соціально-психологічних характеристик як складової внутрішньої структури суспільства.

Так звані конвенційні зв'язки — умовні, договірні або символічні — у контексті субкультур найчастіше мають соціально-психологічну природу, а не політичне чи релігійне підґрунтя, як у деяких сучасних рухах. Ці зв'язки ґрунтуються на своєрідному суспільному договорі. Частина з них має чітко виражений внутрішньогруповий характер, тоді як інші є несвідомими домовленостями, що формуються шляхом засвоєння досвіду та дії в певних соціальних ситуаціях.

Для глибшого розуміння причин активного залучення молоді до субкультур доцільно розглянути три основні наукові підходи.

Соціально-психологічний підхід пояснює колективні прояви девіантної поведінки через вікові особливості молоді. У ранніх дослідженнях молодь розглядається переважно як жертва недосконалих соціалізаційних процесів, а субкультури – як наслідок порушення цих процесів.

Інтеракційний підхід фокусується на тому, що девіантна поведінка виникає не стільки з особистісних якостей, скільки як результат соціальної реакції: молодь стає «девіантною», коли суспільство навішує на неї відповідний ярлик, наприклад, злочинця.

Функціональний підхід, який розвивали Талкотт Парсонс та Шмуель Айзенштадт, розглядає молодіжні субкультури як корисні адаптаційні форми. Незважаючи на відхилення в поведінці, зовнішньому вигляді чи мовленні, вони виконують важливу функцію підтримки стабільності в суспільстві, і тому вважаються соціально значущими та позитивними явищами.

Поява молодіжних субкультур в Україні має складну і поетапну історію. Першими проявами неформальної культури в СРСР вважаються стиляги 1950–60-х років, які вирізнялись зовнішнім виглядом і способом життя, протиставленим офіційним нормам. Хоча це радше було модне захоплення, воно стало першим виявом нонконформізму серед молоді.

Другий етап контр культурного руху розпочався у 1970-х роках з появою рок-гуртів, хіпі та підпільних молодіжних об'єднань. Ці рухи стали глибшими за змістом і ширшими за охопленням, формуючи альтернативну культурну платформу.

Третій етап — це кінець 1980-х, період перебудови, коли молодіжна активність досягла піку. У цей час діяли десятки неформальних рухів, про які вже відкрито писали в пресі та обговорювали в науці.

Після здобуття незалежності України у 1990-х роках субкультурний простір почав активно розширюватися. Молодіжні угруповання трансформувалися, змінювали ідеї, стиль і чисельність, адаптуючись до нових соціокультурних умов.

Субкультура – динамічне соціальне явище, тож проблема класифікації субкультур є невирішеною. Труднощі пов'язані насамперед із тим, що субкультура – явище нестабільне і має великі протиріччя власної природи. Очевидно, у рамках субкультур відбуваються постійні зміни ціннісних орієнтацій, у поведінці самих учасників, відбуваються процеси інтеграції з іншими субкультурами та диференціація більш незначних напрямів. На даний момент, підходи, розроблені вітчизняними та західними вченими констатують наявність загальних напрямів у розвитку молодіжних течій в Україні.

По-друге, субкультура - це культура в культурі та на неї впливають масова культура, ЗМІ, телебачення, кіно тощо. Незважаючи на те, що спроби бути «незалежними» та «локалізованими» в даній соціальній реальності субкультура завжди є результатом, або кінцевим споживачем всього того, що було винесено з офіційної культури.

Враховуючи той факт, що розвиток сучасних субкультур відбувається у період постмодерністської парадигми, можливим стає будь-яке вільне конструювання соціальної реальності, а чіткості у визначенні типологій та класифікацій субкультур добитися вкрай складно, а іноді навіть неможливо, типи молодіжних субкультур можна класифікувати таким чином:

а) за соціально-правою ознакою: соціально пасивні, діяльність яких нейтральна стосовно соціальних процесів; про соціальні або соціально-активні, із позитивним напрямом діяльності; асоціальні; [29]

б) за спрямованістю інтересів: захоплення сучасною музикою; навколоспортивні (різні фанати); захоплення певними видами спорту; захоплення правопорядковою діяльністю; філософсько-містичні; захисники довкілля;

в) за груповим ознакою: за способом життя – «системники» (хакери, блогери, геймери); за способом проведення часу; щодо соціальної позиції – екокультурні (Green Peas); з творчої спрямованості (художники, поети, музиканти). [11, с. 87]

Перерахуємо основні характеристики сучасних субкультур: короткостроковість акцій, наявність своєрідних правил поведінки у суспільстві (занадто позитивних), мінімалізм у символіці, суворий внутрішній самоорганізований характер, відсутність (або часткова відсутність) якихось ідеологічних установок, зовнішня задоволеність політичною ситуацією країни. Сказане ще раз підкреслює аполітичний характер більшості сучасних субкультур.

Можна виділити такі передумови виникнення субкультури:

- у сім'ї (зайвий контроль батьків або надання молодій людині зайвої свободи);
- у формальній групі (організації), до якої належить молода людина;

- у так званих локальних війнах, де результатом участі у них є набутий незвичайний для повсякденного життя досвід (досвід страху, болю, вбивства, крові, руйнування, втрати товаришів), що накладає свій відбиток на сприйняття дійсності та на відношення до навколишнього світу, тобто молода людина вже не вписується в мирне життя, в яке повернувся (навіть якщо він не отримав фізичних ушкоджень);

- серед безробітних, а також тимчасово або частково працюючих молодих людей; - за невідповідності між реальним соціальним статусом молода людина, яка вже розпочала трудову діяльність, та бажаним статусом.

Субкультура - це те, що дає можливість виразити себе як сильну незалежну особистість, субкультура надає молодому поколінню те, що йому не вистачає у повсякденному житті. Тому, в ході організації будь-якого руху завжди враховується специфіка індивідуальної та колективної уяви молоді, те, що можна буде згодом при необхідності використовувати.

Таким чином, субкультури з'являються як спільноти людей, які не можуть і не хочуть вписуватися у встановлені основні культурою нормативні рамки та паттерни поведінки. Субкультура виникає (як на груповому, так і на індивідуальному рівні) як фіксація та закріплення існуючого відторгнення. Субкультура як спільнота має соціалізувати лімінальних та «відторгнутих» особистостей. [28, с. 63]

Якщо на початкових етапах залучення в субкультуру для людини важливе закріплення цього відторгнення, потім виникає відчуття захищеності, що свідчить про належність до певної групи;

на наступних етапах з'являється впевненість у собі, потім дії людини спрямовані на подолання відторгнення, формування власної лінії поведінки та ставлення до світу, які задовольняють його соціальні та індивідуальні потреби.

Для людей, які не знайшли свого місця в суспільстві, субкультура надає «нішу», можливість існування в іншій культурній формі, реалізацію у соціальному середовищі. Тобто молодіжна субкультура є унікальним агентом соціалізації молоді у соціально-культурному просторі суспільства.

1.2. Розуміння підліткових субкультур квадроберів в сучасних наукових дослідженнях

Нині існує безліч підліткових субкультур. Різноманітність підліткових неформальних течій є наслідком занепаду базової культури, її не здатність задовольнити потреби підростаючого покоління, субкультури є результатом "духовної кризи суспільства". Саме тому молодь віддає перевагу відокремленості шляхом створення свого «світу» за допомогою будь-якої субкультури. [10, с. 32]

В даний час не існує єдиного підходу до вивчення феномену підліткових субкультури.

Системно-динамічний підхід розглядає підліткову субкультуру як складну систему із сукупністю взаємопов'язаних елементів, що зазнає різних змін і має кілька фаз свого розвитку: зародження, згасання тимчасово чи придбання нових характеристик, а також адаптування змін, які у соціумі.

Сучасне вивчення молодіжних субкультур охоплює низку підходів, що відображають їх складну природу та багаторівневу взаємодію. Синергетичний підхід розглядає субкультури як динамічні системи, що переплітаються, взаємодіють і трансформуються одна в одну. Когнітивний підхід трактує субкультуру як спосіб пізнання світу, через який молодь засвоює соціальні норми, цінності та моделі поведінки.

Згідно з соціологічним підходом, підліткові субкультури розглядаються у взаємозв'язку з іншими науками — антропологією, психологією, етнологією. З середини ХХ століття, особливо в США, молодь почали вивчати як окрему соціальну групу з власною культурою, цінностями та стилем життя. Це стало можливим завдяки зростанню рівня життя, поширенню вищої освіти й збільшенню вільного часу, що сприяло розвитку неформальних об'єднань.

Антрополог М. Мід у своїх дослідженнях висвітлює «конфлікт поколінь» і пов'язує зростання субкультур із розвитком науки, техніки та зменшенням залежності молоді від досвіду старших. К. Гірц і М. Брейк акцентують увагу на стилі як способі самовираження в межах субкультури.

Ці підходи допомогли сформувати цілісне бачення субкультур як складного соціокультурного феномену.

Яскравим прикладом сучасної субкультури є квадробери — молодіжна течія, що поєднує фізичну активність і елементи рольової гри. Вона виникла в Японії й базується на техніці квадробіки, тобто руху на чотирьох кінцівках, яку започаткував Кенічі Іто. Така активність розвиває витривалість, силу, координацію та сприймається як нова форма самовираження та спортивної культури.

Вивчення будь-якого соціального явища, зокрема субкультур, потребує міждисциплінарного підходу, оскільки лише поєднання знань з різних наук дає змогу повноцінно осмислити складні процеси їх розвитку.

Субкультура квадроберів є унікальним явищем, що хоч і має спільні риси з японським спортом квадробікою, все ж суттєво відрізняється від нього. Вона виникла на перетині таких напрямків, як фурі (наслідування мультяшним тваринам) та теріантропія (віра в наявність тваринної душі), але має власну специфіку — зосередження на імітації справжньої тваринної поведінки. Учасники носять маски, вушка, хвости та активно відтворюють рухи тварин, що надає їхнім діям глибшого змісту, ніж просто гра.

В Україні це явище, відоме як квадروبінг, з'явилося відносно недавно через соціальні мережі. Найбільш активними учасниками є підлітки, інколи навіть діти. У світі, особливо в США, квадروبінг швидко набирає популярності — проводяться тренінги, створюються спеціалізовані спільноти, і ця тенденція поширюється на країни Європи. Відео з квадроберами стають вірусними в TikTok і YouTube, викликаючи як захоплення, так і критику. Це свідчить про неоднозначне сприйняття субкультури в суспільстві та її значний інформаційний вплив.

В останні роки серед підлітків з'явилося нове та незвичайне явище – квадروبінг. Це рух, у якому діти та підлітки надягають маски тварин і повзають рачки, імітуючи поведінку тварин. Чому це явище викликає стільки суперечок? Що стоїть за цим захопленням? Його вигадав японець Кенічі Іто, якого в дитинстві дражнили «мавпою». Але замість того, щоб ображатися на прізвисько, він вирішив використати його як мотивацію і придумав змагання з бігу рачки.

Його успіх надихнув багатьох людей, і незабаром незвичайна манера пересування стала популярною у США та інших країнах. Квадробери часто порівнюють з іншими субкультурами, такими як фуррі та теріантропи. Проте з-поміж них є суттєві відмінності. [24, с. 103]

Фуррі – це люди, які створюють та носять костюми антропоморфних тварин. Вони часто беруть участь у конвентах та інших заходах, де можуть висловити свою індивідуальність та творчість.

Теріантропи, або теріани, вважають себе не людьми, а тваринами. Вони можуть відчувати зв'язок з певною твариною і шукати її, ґрунтуючись на своєму досвіді. На відміну від квадроберів, теріани можуть переживати «зрушення» або «шифти», коли вони особливо близько відчувають зв'язок зі своїм теріотипом, але зберігають усвідомлення і контроль над своїми діями.

З огляду на зазначене, квадробіку можна розглядати як форму фізичної активності, що активно залучає всі групи м'язів і поєднує різноманітні рухові навички — від повзання і стрибків до балансування. Ті, хто практикує цю техніку (їх часто називають квадробістами), використовують широкий набір рухів: рух на чотирьох кінцівках риссю, галопом, з акробатичними стрибками, а також виконують вправи на зразок присідань, випадів і обертань.

Наукові дослідження доводять, що квадроциклістські рухи, подібні до системи Animal Flow, позитивно впливають на загальну фізичну форму, гнучкість суглобів, силу та витривалість. Саме тому квадробіку можна вважати ефективним видом функціонального тренування, яке поєднує елементи силових і кардіо навантажень, покращуючи як фізичні, так і координаційні здібності.

Більше того, для багатьох учасників це не лише спорт, а й спосіб повернення до природних рухів, що позитивно впливає на загальне самопочуття — як фізичне, так і психоемоційне. Квадробіка таким чином стає частиною ширшої течії натуральних вправ, які спрямовані на покращення здоров'я, зменшення стресу та розвиток когнітивних функцій.

Крім цього, елементи квадробіки застосовуються і в реабілітаційних практиках. Зокрема, подібні вправи використовуються в терапії для дітей із церебральним паралічем для розвитку координації, укріплення м'язів і покращення точності рухів. Таким чином, квадробіка має як спортивне, так і терапевтичне значення, і дедалі частіше інтегрується в професійну спортивну підготовку.

Явище молодіжних субкультур неможливо досліджувати в рамках будь-якого одного наукового знання, тому соціологія, аналізуючи цей феномен акумулює досвід, накопичений іншими науками в галузі вивчення молоді, саме антропології, етнології, психології та інших.

1.3. Теоретична модель дослідження соціально-групових особливостей учасників підліткових субкультур квадроберів

«BANI-світ»¹, описаний відомим футурологом Джамаїсом Кашію, схоже, вже настав. Принаймні всі ключові характеристики цього світу — крихкість, тривожність, нелінійність, незбагненність — мають місце в реальній реальності в найрізноманітніших, часом химерних формах і видах, незрозумілих старшим поколінням, але принадних дітей і підлітків своєю віртуально-ігровою ілюзією і квазіреальністю. [7]

Однак відразу зауважу, що оскільки феномени «квадробери» та «квадробіка» є досить новим соціально-культурним явищем, глибоких досліджень їх, наскільки нам відомо, ще не існує, але це не означає, що ці феномени з наукової та практичної точок зору не цікаві для ювенальних девіантологів, психологів та практиків. [22]

Отже, квадробери (англ. quadrobists, рідше англ. quadrobers), термін походить від з'єднання лат. quattuor - чотири та англ. aerobics - аеробіка ; загальноживаною є назва людей, які займаються даними вправами, - квадробери, засобами масової інформації в рівному співвідношенні один до одного для позначення самого явища використовуються терміни квадробіка і квадробінг, рідше - квадроберінг, в англійській науковій літературі - англ. quadrupedal movement training (QMT) - тренування чотирилапих рухів, в англійській пресі - англ. quadrobics - квадробіка) - люди, переважно підлітки, які займаються імітацією дій та звичок тварин. У різних друкованих виданнях така імітація сприймається як субкультура та/або особливий неофіційний вид спорту.

Спочатку квадробіка (quadro - чотири плюс аеро - життя) розумілася як специфічний вид вдосконалення фізичного потенціалу людини і була створена японським спортсменом Кень'іті Іто (англ. Kenichi Ito). Він розробив власну методику бігу на чотирьох кінцівках, а його результати увійшли до Книги рекордів Гіннеса. [47]

Ще одним із попередників квадробіки вважається фітнес-рух Animal Flow, що з'явився в 2010 році в США. Воно ґрунтувалося на імітації звичок свійських та диких тварин. Засновником вважається Майк Фітч (англ. Mike Fitch). Також ще одним попередником квадробіки називається «первісний» паркур француза Лео Урбана (фр. Lion Urbain). Акробатичні трюки на деревах він виконує у техніці, характерній для шимпанзе. [6, с. 45]

Нині квадробікою займаються підлітки 8–14 років. В Україну це захоплення прийшло навесні 2024 року і відразу викликало інтерес у підлітків та побоювання у суспільстві. [21, с. 109]

Деякі автори вказують на те, що ідентифікація з тваринами, швидше за все, йде під впливом субкультур Заходу (фуррі, терріани). Вже продається спеціальний корм для квадроберів (його склад: цукор, пальмоядрове масло, какао терте, какао-порошок, сироватка молочна суха, знежирене сухе молоко, кокосова олія, продукт екструдованих круп, включаючи крупу рисову, пшеничне борошно, а також сіль), поширені маски, хвости, вуха, повідці та інші аксесуари. [41, с. 83]

Справа в тому, що мозок дітей віком 8-14 років дуже пластичний, у ньому легко напрацьовуються нові нейронні зв'язки. Діти здатні навчатися і перенавчати, це прекрасний вік для розвитку уваги, спостережливості (у тому числі при спостереженні за тваринами). Тобто квадробіка, з одного боку, дозволяє розвинути і тіло, і мозок. Але є й інша сторона: одна справа — грати у звірів, інша — вважати, що ти і є звір: дитина переймає агресивні форми активності тварини, що може призводити не тільки до фізичних травм її самої та оточуючих, а й травмувати дитячу, що ще не зміцніла підліткову психіку,

відбувається «розлюднювання», акцентування тварин інстинктів, а отже, ускладнюється соціальна адаптація та повноцінна соціалізація, виникають складності та дискомфорт у спілкуванні, звільнення себе від соціальних ролей та пов'язаних з ними обов'язків та ін. [40]

І як результат – неадекватність у поведінці, когнітивно-поведінкові розлади, виникають деструктивні наслідки, деформація психіки, змінений стан свідомості, психопатії, що є тригером для ризику негативного впливу та маніпуляцій, а також безповоротного відходу з людського життя до образу тварини.

Квадробіка може гальмувати розвиток інтелекту дитини: «Проводити в масках тварин вільний час дітям старшого віку, об'єднуючись у групу, — уже девіація, ймовірні неврози, психотравмуючі ситуації, депресивні розлади, розлади адаптації». [20, с. 92]

Ймовірно, слід прислухатися і до думки інших медиків (не психіатрів) про квадратобіку. Вони справедливо вказують на те, що анатомія людини пристосована до вертикальної ходи, і постійне пересування рачки може призвести до незвичного навантаження на м'язи і суглоби, що збільшує ризик травм і вивихів. Крім того, неправильна поза під час пересування може сприяти викривленням та порушенням у формуванні постави, особливо якщо це поєднується зі стрибками та бігом.

Однак, з іншого боку, сама по собі імітація тварин як така не становить небезпеки і є природним для дітей та підлітків прагненням до самовираження та самоідентифікації. Проте, вважаємо, слід мати на увазі, що таке захоплення підлітків не сприяє їх когнітивно-емоційному та інтелектуальному розвитку і може навіть уповільнювати або трансформувати його.

Науковці називають такі причини появи підліткової субкультури «квадробери». [5, с. 102]

Ця субкультура приваблює підлітків можливістю експериментувати у пошуку та вираженні своєї індивідуальності.

Вона надає почуття причетності, можливість відчувати себе серед своїх.

З'являється можливість проявити себе, порушуючи у своїй деякі межі звичного сприйняття. [39, с. 155]

В організмі підлітка відбувається глобальна перебудова на фізичному та психоемоційному рівні. У цьому гормональна перебудова може стати початком прояви прикордонних психічних розладів.

Причиною також може бути бажання уникнути важкої реальності (наприклад, конфлікти і насильство в сім'ї).

Квадробери, про яких дуже багато зараз говорять в інтернеті, це люди, що практикують квадробіку, або простіше, аеробіку на чотирьох «лапах». Вони намагаються імітувати техніку рухів, стрибків, поведки тварин, доповнюючи свій образ масками, вухами, хвостами. Квадроберів також порівнюють із хобіхорсерами, які є представниками визнаного виду спорту, де люди стрибають на дерев'яній палиці з кінською головою. [19, с. 56]

Квадробіку дуже часто практикують представники іншої анімалістичної субкультури: теріани або теріантропи, які духовно та психологічно ідентифікують себе, як тварин, концентруються на своїй тваринній сутності. Тому в їх випадку, квадробінг – це спосіб розвивати в собі цю сутність. Ще до близьких субкультур відносять фурі (пухнастих), що також люблять вдягати костюми звірят. Але фурі приміряють на себе образи антропоморфних тварин, ідентифікують себе з легендарними персонажами мультфільмів, аніме, імітуючи їх міміку, рухи, про те ходять на двох ногах[38]

В цій субкультурі відбувається процес розмиття соціальних норм і становлення девіантної поведінки. Якщо людина відійшла від норми, стала навшпиньки, це вже сигнал: можливо, вона може відійти від норми і в більш серйозних життєвих ситуаціях. [4, с. 64]

Проте що квадробіка — це все ж таки справді недовготривала дитяча забава, гра (як, скажімо, костюмований маскарад на Новий рік, де діти переодягаються в костюми зайчиків, білочок, лисичок та ін.), то це — абсолютно нормально, але якщо ця гра затягнулася надовго, з появою ознак індукованого марення (термін добре відомий психіатрам), коли дитина індукує свою симптоматику батькам, сім'ї, змушує діяти їх у своїх інтересах (купувати костюми та аксесуари ідентифікованої тварини, спеціальний юних квадроберів, вигулювати з повідцем на шиї і т.п.), то це вже - відхід від реальності, поява ознак деструктивної свідомості та поведінки, де закріплюються патологічні прояви, проявляється психологічна залежність. [18, с. 54].

На сьогодні квадробінг позиціонується як сучасний спортивний напрям, який поєднує в собі елементи паркуру, акробатики та рухів, що імітують тварин. Попри зростаючу популярність цього виду фізичної активності, важливо акцентувати увагу на правильній техніці виконання, адже неправильні рухи можуть спричинити надмірне навантаження на суглоби, особливо зап'ястя та коліна.

У квадробіці існує кілька стилів пересування, кожен із яких наслідує конкретну тварину. Найбільш поширеним є мавпячий стиль, що базується на техніці Кенічі Іто — він характеризується швидкими та стрибкоподібними рухами. Окрім нього, розрізняють котячий стиль, який вирізняється гнучкістю та плавністю, часто застосовується для акробатичних елементів, а також стилі, що імітують ведмедя, леопарда, краба, скорпіона, крокодила та ін. Кожен із цих стилів має власну специфіку — зокрема, різне положення рук і ніг під час руху, що робить техніку квадробіки досить різноманітною та складною.

Таким чином, теоретичний абрис проблеми, пов'язаний з феноменологією концептів «квадробери» та «квадробіка», з використанням ювенально-девіантологічного дискурсу переконливо показав неоднозначність розуміння, тлумачення та ставлення вчених, практиків та батьків до сучасного тренду — дитячо-підліткової розлюдненої субкультури.

Квадробінг - це не просто гра, а ціла субкультура, яка приваблює підлітків своєю незвичністю та можливістю самовираження. Як і будь-яке нове явище, квадратобінг викликає суперечки та потребує уважного підходу.

Висновки до 1 розділу

Таким чином, нові молодіжні субкультури, що існують паралельно з видами спорту з видами спорту, що мають аналогічні назви, можуть приносити, з одного боку, користь, пропагуючи здоровий спосіб життя, акцентуючи увагу на специфіці екстремальних видів спорту, розвиваючи екстремальних видів спорту, розвиваючи тіло, з іншого - завдавати шкоди психіці молодій людині, сприяти прийняттю нею замкнутого способу життя, розвивати неадекватне сприйняття світу, в якому вони змішують реальність із віртуальністю. У цьому випадку субкультура зумовлює деградацію частини молоді.

Якщо оцінювати розглянуті молодіжні субкультури з психолінгвістичної, лінгвокультурологічної, соціолінгвістичної точок зору, то важливо враховувати ситуації, в яких перебуває молодь: вплив моди на західні молодіжні об'єднання, групи, що мають свої назви, які притягують модними словами, часто не зовсім зрозумілими, бо вони є іноземними лексемами, головним чином англіцизмами тощо.

Як ми вже продемонстрували, нові субкультури виникають у різні періоди, і це закономірність, оскільки підлітки шукають способи самовираження, способи ідентифікації груп за інтересами. Але важливо пам'ятати про те, щоб та чи інша молодіжна субкультура не завдавала шкоди самій молодій людині та моральним цінностям суспільства, не порушувала моральні підвалини.

Розділ 2. Емпіричне дослідження формування соціально-групових особливостей учасників підліткових субкультур квадроберів

2.1 Опис вибірки та методів дослідження

Етапи дослідження:

1. Підготовчий. Включає перегляд та аналіз літератури по темі, а також пошук необхідних джерел в інтернеті на різних сайтах, призначених для вчителів. В результаті було підготовлено тест на виявлення особливостей учасників підліткових субкультур квадроберів;

2. Організація та проведення експерименту. Дослідження проводилось під час навчального процесу респондентів. Усі учні під час дослідження уважно слухали організатора і поставилися з цікавістю до роботи;

3. Аналіз результатів. Після дослідження було проведено роботу з вивчення зібраних матеріалів та підраховано результати;

4. Розробка порад для дорослих. Було складено рекомендації для побудови продуктивного діалогу для батьків та вчителів.

Для вивчення впливу підліткових субкультур квадроберів на соціалізацію підлітків проведено дослідження. Дослідження проходило у ЗОШ № 23 м. Львів.

Для дослідження впливу субкультур квадроберів на соціалізацію підлітків було використано комплекс теоретичних та емпіричних науково-дослідних методів. [16]

Такі теоретичні методи як аналіз, узагальнення, порівняння та систематизація науково-педагогічної літератури, та такі емпіричні методи як спостереження, бесіда, анкетування, становлять основу експериментальної роботи. Мета експериментальної роботи полягала в діагностиці впливу субкультур квадроберів на соціалізацію підлітків.

Нами було проведено теоретичний аналіз наукової літератури щодо впливу субкультури кваліфікованих кадрів на соціалізацію підлітків та проаналізовані дослідження впливу молодіжних субкультур на соціалізацію підлітків. Розроблено загальні підходи профілактики негативного впливу і методика дослідження впливу субкультури кваліфікованих кадрів на соціалізацію підлітків. [48]

Для того щоб розробити свій тест на виявлення субкультур кваліфікованих кадрів було проведено роботу з різними методиками та додатковою літературою.

Говорити про різноманітність, негативний і позитивний вплив субкультури можна багато, цією проблемою займаються багато вчених, але зрозуміти, як впливає субкультура на підлітків до кінця не представитися можливість, якщо не поспілкуватися з ними на пряму. Тому у дослідженні ми прагнули з'ясувати, чи впливає субкультура кваліфікованих кадрів на соціалізацію підлітків. [2, с. 98]

Також було застосовано методику діагностики соціально-психологічної адаптації, запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом.

Методика діагностики соціально-психологічної адаптації, розроблена К. Роджерсом і Р. Даймондом, представляє собою опитувальник із 101 твердженням. Випробувані оцінюють кожне твердження за 7-бальною шкалою відповідно до того, наскільки воно відповідає їхньому уявленню про себе.

Ця методика дає змогу виміряти інтегральні показники адаптації, зокрема самоприйняття, прийняття інших, емоційну комфортність, інтернальність, прагнення до домінування, а також їхні позитивні та негативні полюси.

Інтегральний показник адаптації відображає баланс між адаптаційними та дезадаптаційними тенденціями в соціальному функціонуванні людини, включаючи такі аспекти, як самоприйняття, прийняття інших, емоційний комфорт, інтернальність і прагнення до домінування.

Показник адаптивності є позитивним полюсом інтегрального показника адаптації і демонструє гомеостатичні та гедоністичні відношення особи до навколишнього світу.

Дослідження проводилося серед учнів школи з наступним розподілом за віком:

7 «А» - вік 13 -14 років (22 особи);

8 «А» - вік 14 -15 років (24 особи).

Дане дослідження проходило шляхом письмового опитування (із застосуванням тесту). Питання тесту створено таким чином, щоб виявити наявність у підлітків уподобань до субкультури квадроберів, а надалі визначити, до якої субкультури їх можна віднести.

Учням було роздано тести, а потім дано інструкцію. Вчитель розташував питання у вертикальному порядку і попросив їх обводити вибраний варіант відповіді, якщо цей вислів до них підходить.

2.2 Основні емпіричні результати та їх інтерпретація

Ми внесли всі відповіді учнів, які вони нам давали, до однієї загальної таблиці. Далі нам потрібно було дізнатися, прихильниками якої субкультури вони є. Після підрахунку даних всіх тестів у нас вийшли певні результати., Відповіді підлітків вийшли майже рівними, але під час проведення тесту багато хто думав, вибираючи відповіді. У класі 22% з усіх опитаних учнів є рокерами та металістами.

У всіх своїх відповідях вони вказували на те, що нічого, крім цієї субкультури, їх не цікавить, починаючи від музики закінчуючи одягом. Далі 50% підлітків відносять себе до субкультури квадробери. Дуже багато дівчаток віддавали свою перевагу саме цьому напрямку. Підлітки, які обирали певну субкультуру, пройшли етап соціалізації більше, ніж ті, хто не визначився зі своїми уподобаннями. Вони абсолютно знають, що хочуть, що люблять, що одягнуть.

Зміст другого етапу нашого дослідження передбачає розробку та впровадження програми соціально-педагогічної профілактики негативного впливу субкультури квадроберів на підлітків. Виходячи з цього, спочатку ми сформуваємо основні положення, які стали основою розробки програми профілактики впливу субкультури квадроберів:

1. Ключовим визначенням профілактики у нашому дослідженні є таке: напрям соціально-педагогічної діяльності, що передбачає комплекс соціальних, економічних, політичних, правових, медичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження, локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі.

2. Мета первинної профілактики впливу субкультури квадроберів на соціалізацію підлітків – покращення психічної адаптації підлітків, їхніх міжособистісних відносин, ознайомлення з негативним впливом субкультури та наслідками. [36, с. 78]

3..Основні напрями первинної профілактики негативного впливу передбачають формування розуміння морально-психологічної стійкості як фундаменту здорового способу життя, розвиток культури потреб і захоплень серед підлітків, а також виховання критичного ставлення до різних життєвих ситуацій. Було розроблено програму соціально-педагогічної профілактики негативного впливу субкультури квадроберів на соціалізацію підлітків, мета якої – зменшити цей вплив через підвищення інтересу до різноманітних форм сучасного дозвілля.

Завдання програми включають:

1. Надання підліткам інформації про негативні наслідки впливу субкультури квадроберів.
2. Формування інтересу до різних видів дозвілля.
3. Розвиток життєвих навичок, таких як комунікація, критичне мислення і самоконтроль.

Інформування охоплює роз'яснення ознак, механізмів формування субкультури та її впливу на фізичний і психологічний розвиток. Формування інтересів передбачає виявлення здібностей і потреб підлітків, ознайомлення з діяльністю гуртків, секцій та організацій, а також створення умов для успіху в обраній діяльності. Розвиток життєвих умінь полягає в навчанні говорити «ні», керувати емоціями, розвивати критичне мислення та приймати зважені рішення.

Після реалізації програми підлітки повинні опанувати знання про ознаки негативного впливу субкультури, механізми її виникнення, наслідки для розвитку, а також методи контролю емоцій і альтернативні способи дозвілля.

Вони навчаться керувати своїми почуттями, відмовлятися від небажаної поведінки, розвивати емпатію та приймати рішення.

Програма базується на трьох компонентах: когнітивному (інформаційному), що забезпечує отримання та аналіз достовірної інформації; емоційному, що формує негативне ставлення до шкідливих аспектів субкультури; та поведінковому, який сприяє застосуванню знань на практиці.

Навчання розраховане на один місяць, з заняттями двічі на тиждень і додатковими заходами. Вибір форм і методів навчання відповідав цілям і завданням профілактики і включав активні підходи, такі як інформування, мозковий штурм, дискусії, тренінги, міні-лекції і групові бесіди.

Метод інформування реалізується через передачу знань про субкультуру квадроберів, її негативні наслідки, ознаки і способи запобігання. Обговорюються думки підлітків щодо різних субкультур і їх ролі в житті.

Мозковий штурм сприяє розвитку креативного мислення підлітків у розумінні поняття «фанатизм» і шляхів його запобігання. Тренінги допомагають розвивати навички демократичної взаємодії, емоційного контролю, прогнозування наслідків і ефективного вирішення конфліктів.

Метою тренінгової програми є створення умов для формування корисних навичок та адекватних способів подолання труднощів, що допомагають підліткам із проблемами соціальної адаптації успішно протистояти негативним впливам.

2.3. Дискусія

У ході теоретичної та дослідно - експериментальної роботи нами була розроблена програма для ефективного формування у батьків загальних уявлень про поняття "підліткові неформальні об'єднання", " субкультура квадробери", ознайомити з видами та практиками, що мають місце в Україні . Позначити причини виникнення такої форми соціального протесту та сили, які рушають цими об'єднаннями. Залучаючи досвід виховання та спілкування з дітьми самих батьків, постаратися визначити перелік обставин, під впливом яких діти та підлітки примикають до молодіжних субкультур та заходи щодо недопущення залучення підлітків до об'єднання деструктивної спрямованості. [14]

Ця програма передбачає такі пункти, які допоможуть налагодити продуктивний діалог із підлітками: [34, с. 64]

1. Не побоюватися і ніяк не впадати в паніку. Молодіжні субкультури завжди існували. При цьому не лише для того, щоби батьків позлити. На думку соціологів та фахівців у психології, неформальні об'єднання необхідні підліткам для розвитку, самовираження, суспільства;

2. Не забороняти. Все ж таки розуміють, що заборонений плід дуже солодкий. Постійно з неформалами прагнули боротися, але результат нульовий;

3. Не ігнорувати. Ця дія може бути гіршою за заборони. Нехай дитина знає, що ви знаєте її захоплення. Інакше вона подумає, що ви охололи до неї, вона вам не потрібна і таке інше;

4. Не ображати кумирів дитини. У підлітковому віці навіть звичайне висловлювання «Вимкни цю важелю» здатне спровокувати образу та ворожість. Адже дитина може сприйняти як неповагу до себе, як бажання зачепити та образити. Правильніше відразу дізнатися, що за група, а потім сказати підлітку зробити трохи тихіше;

5. Не звинувачувати «в усіх злочинах». Твердження «Всі без винятку неформали – алкоголіки та злочинці» образливе та неправильне. Правопорушення та згубні звички не залежать від зовнішнього вигляду та улюбленого захоплення;

6. Не применшувати важливості захоплення. Це в тебе минеться, , переростеш. Навіть якщо так станеться, дитина вам все одно не повірить і говоритиме, що це назавжди. До речі, певні захоплення і хобі можуть перейти в професію. [33]

7. Збирати інформацію. Дізнайтесь про неформалів, до яких прив'язана дитина, щось нове. І про це повідомте дитині.

А краще – якщо ви разом пошукайте дані у мережі. Це зближить вас, і водночас розвіє деякі побоювання;

8. Сумніви та страхи обговорювати з дитиною. При цьому застосовувати повідомлення, наприклад, «Мене дуже хвилює...» або «Я турбуюся, що...», а не «Ти не маєш рації», «Ти не добре себе ведеш». Не бійтеся запитати у підлітка, якщо чогось не зрозуміли з його пояснень чи не знаєте. Під час такої розмови вам потрібно грамотно ставити запитання, вислуховувати, не перебиваючи;

9. Бути чуйним та уважним. Важливо не забувати, що дитині також буває прикро, боляче чи моторошно. А ваша любов, розуміння та увага в цей скрутний час йому дуже потрібні;

10. Вибрати спільно з дитиною атрибутику з назвою та символікою його улюбленої групи – це буде приводом для визнання її права самовираження та самовизначення. А прийшовши додому, попросіть дитину розповісти вам про улюблених спортсменів чи музикантів;

11. Розповісти власне підліткове захоплення. Таким чином, ви продемонструєте, що розумієте його потяг до спорту, музики. Навіть якщо дитина все це назве «нафталіном», вона зрозуміє, що у вас є щось спільне.

Таким чином, дана програма допоможе підвести батьків та вчителів до висновку про те, що тільки вони можуть підготувати підлітків до дорослого життя. Програма складена з урахуванням аналізу літератури та носить рекомендаційний характер і може змінюватись та доповнюватись.

Висновки до 2 розділу

Субкультура, що має ігрове начало, не повинна переходити у спосіб життя людини. У зв'язку з цим потрібна особлива увага сім'ї, громадських, державних інститутів, які повинні нагадувати підліткам межі дозволеного і недозволеного у різних формах: правовими актами, батьківськими бесідами, громадськими заходами, висвітленням у ЗМІ тощо. Громадська думка розділилася, але є загальні для всіх громадян правила етики поведінки в суспільстві, вони єдині для всіх.

З лінгвістичної точки зору нові субкультури сприяють проникненню в лексику нових іноземних слів, які приходять разом із поняттям і атрибутами того суспільного явища, які вони іменують. А це не завжди мотивовано, оскільки призводить до порушення національного етикету та етики, зокрема й мовного етикету, мовної норми загалом.

Ми не випадково проаналізували нову лексику, вживання якої в сучасному мовленні пов'язане з різними захопленнями молоді, зокрема, субкультурами або видами комунікації, які також впливають на появу нових лексик у розмовному мовленні та мові ЗМІ.

ВИСНОВКИ

Проблема неформальних груп молоді в даний час носить глобальний характер і породжена вона насамперед глибокою кризою для всіх існуючих моделей соціалізації особистості.

Проблеми соціалізації молоді зустрічаються досить часто у сучасному суспільстві. Вони показують, що сьогодення молодь перебуває у скрутному становищі. Вона формує нові установки, цілі, норми. Через зміну у розвитку молоді також відбувається зміна інтересів, ідеалів, потреб. Вони ж у свою чергу несуть своєрідну сферу найактивнішого освоєння соціального досвіду, яка відповідно до потреб буде різною. Одні будуть фанатами будь-якої естрадної групи, другі – захопляться інтернетом, а треті будуть віддавати перевагу групам неформальних об'єднань.

Педагогічні взаємодії з неформальними групами необхідно спрямовувати на соціально цінні відносини, допомогти членам групи створити сприятливі змоги поліпшення свого становища в соціально-корисних групах і зміна їх мікросередовища загалом.

Щоб працювати з молоддю, потрібно знати їхні інтереси, проблеми. Не всі педагоги знають молодіжну субкультуру, розуміють важливість встановлення контакту з нею. Для цього необхідна комплексна робота з вчителями щодо підвищення їх поінформованості про неформальні молодіжні об'єднання та формування позитивного ставлення до представників неагресивних неформальних молодіжних об'єднань.

Важливо розібратися в проблемах, що хвилюють підлітків, спробувати допомогти у їх вирішенні. Необхідно порозумітися з представниками молодіжних субкультур.

Неформальні молодіжні об'єднання, з одного боку, закономірне породження молодіжної субкультури, обумовлене історичними,

економічними, соціокультурними причинами; у яких підліток «відпрацьовує» ідентифікаційну поведінкову модель, задовольняє потреби у спілкуванні з ровесниками. З іншого боку, виховний потенціал неформальних молодіжних об'єднань спочатку антигуманний, т.к. у них є ідеологічний тиск на особистість, культивуються фізіологічні, гедоністичні потреби, відзначається перешкода її моральному розвитку, соціалізації.

У цілому нині наше дослідження підтверджує обґрунтованість нашої гіпотези у тому, що субкультура кваліфікованих впливає на соціалізацію підлітка. Ми маємо інформацію про те, що існують різні субкультури, але ніхто не знає, що з цим робити. Наприклад, можна, як це було раніше, оголосити всі молодіжні неформальні рухи соціально небезпечними та розпочати з ними боротьбу відповідним чином.

Субкультури справді грають роль своєрідного буфера, у якому молодь заповнює нестачу соціалізації, набуває навичок, освоює соціальні ролі. Субкультура - це як набір певних властивостей і ознак, як специфічний спосіб життя, але передусім якась внутрішня потреба, де як підставі зростає життєве дерево субкультури. Справді, відбувається зміна політичних режимів, змінюються економічні умови життя, відбувається активне знайомство з іншими культурами та релігіями, а субкультури продовжують виникати, активно заявляти про своє існування.

Іншими словами, матеріальні потреби, їх кількість та якість, пов'язані з умовами життя, не можуть бути суттєвими для визначення причин, через які з'являється молодіжна субкультура. У разі залишаються потреби духовного характеру. У гуманітарній науці під цими потребами розуміється потреба у розвитку особистості; у здійсненні себе; у самореалізації; у самоактуалізації; в осмисленні свого призначення у світі; у задоволенні почуття прекрасного, почуття справедливості; у сутнісному пізнанні навколишнього світу тощо. Виходячи за межі соціальної та біологічної природи, ці потреби становлять

особливу сферу вищих цінностей, духовного досвіду, осмислення себе та свого життя.

Можливо це не всі соціальні зрушення, що вплинули на такий суттєвий розворот в орієнтації сучасних субкультур та звернення саме до тваринної тематики в них. Але навіть ці гіпотези, які можна буде перевірити далі емпіричним вивченням представників даних субкультур, дають нам можливість трохи краще зрозуміти їх і звернути увагу дорослих: батьків, педагогів, соціальних працівників – всіх, хто так, чи інакше долучається до виховання та соціалізації дітей та підлітків, на необхідність корегувати ці явища в процесі соціальної взаємодії з ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко В. Є. Теоретичні засади дослідження компонентів та рівнів соціалізованості школярів з інтелектуальними порушеннями. Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами: матеріали V Всеукраїнської наук.-прак. конф.(17-18 травня 2021 р.). Київ, 2021. С. 29-35.
2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Київ : НАПрН України, Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2019. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право. 429 с.
3. Вереїтінов М. О. Молодіжна субкультура як простір формування залежної поведінки підлітків. Соціально-психологічні технології розвитку особистості : зб. наук. праць за матеріалами VI Міжнародної науковопрактичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Херсон, 22 квітня 2021 р.). Херсон : ФОП Вишемирський В.С. 2021. С. 64-67.
4. Герасименко О. В. Кулик О. В. Молодіжна субкультура як чинник соціалізації особистості. Інноваційний потенціал соціальної роботи в сучасному світі: на межі науки та практики : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Чернігів : НУ Чернігівська політехніка. 2021. С 170-172.
5. Бойко Л.П. Соціокультурне значення молодіжних субкультур у сучасних реаліях. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2019. № 2. С. 152–155.
6. Діти. Одеські квадробери. Маска, хвіст і дивні рухи. Хто такі квадробери і як одеський психолог консулював «дівчину-кішку». Українська служба інформації. URL: <https://usionline.com/maska-khvist-i-dyvni-rukhy-khto-taki-kvadrobery-i-iak-odeskyj-psykholoh-konsultuvavdivchynku-kishku-foto/>.

7. Карнаух А. А., Рихлюк А. В. Сутнісні характеристики політичного нігілізму молодіжної субкультури сучасної України. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. Випуск 25. С. 78–82.
8. Квадробери заповнили Україну: хто ці люди в масках тварин і з хвостами. U-NEWS. URL: <https://u-news.com.ua/181009-kvadrobery-zapolonyly-ukrainu-hto-ci-ludy-v-maskakh-tvaryn-i-zkhvostamy.html>.
9. Квадробери. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Квадробери>.
10. Квадробери: у Мережі обговорюють сучасну молодіжну субкультуру. NV. URL: <https://life.nv.ua/ukr/socium/kvadroberi-reakciji-socmerezhh-foto-video-ta-bagatomemiv-pidbirkanv-pro-populyarnu-subkulturu-50453695.html>.
11. Ліпич Л.М., Ніколаєнко С.Л., Балагура О.О. Молодіжні субкультури: історія, теорії та практики конструювання. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2022. № 2. С. 188–197. URL: http://perspektyvy.pdpu.od.ua/2_2022/23.pdf.
12. Лобанова Г., Петрова Я. Вплив молодіжних субкультур на індустрію моди. VII International Scientific-Practical Conference, October 2023, Kyiv. С. 82–83
13. Павелків В. Роль впливу молодіжних субкультур на поведінку молоді в кризовий період. Психологія реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ. 2023. Вип. 20. С. 154–160.
14. Романенко С.В. Старшокласник–2021. Звіт (Одеса). Портал Соціологічної асоціації України. URL: <https://sau.in.ua/research/starshoklasnyk-2021-zvit/>.
15. Ти як: квадробери – модний тренд чи новий виклик із ризиками? Офіційний сайт Одеської міської ради. URL: <https://omr.gov.ua/ua/news/239163/>.

16. Грищенко Н. І. Сучасні субкультурні утворення молоді як транслятори цінностей постіндустріального суспільства. Пріоритетні напрями вирішення актуальних проблем суспільних наук: зб. тези доп. матер. міжнар. конф. 12-13 вересня 2014 р. Одеса, 2014. С. 51-54.
17. Грищук Ю. В. Підліткова субкультура: психологічні та соціально-групові особливості. Освітологічний дискурс. 2014. № 3 (7). С. 38-46.
18. Грінченко М. С. Феномен соціалізації молоді в умовах інформаційного суспільства. Збірник наукових праць. 2016. № 1. С. 70-79.
19. Дерев'янка С. П. Психологія молодіжних субкультур : навч. метод. рек. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченк, 2019. 76 с.
20. Дзьон І. С. Психологічні особливості формування «моделі світу» в підлітківкейпоперів. Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. 2017. № 2.
21. Журавель Т. В. Соціальна профілактика як напрям соціально-педагогічної діяльності. Соціальна педагогіка : навч. посібник / за заг. ред. О. В. Безпалько; Авт.-кол. О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко та ін. Київ : Академвидав, 2013. 312 с.
22. Злобіна О. Г. Субкультури в студентських комунікаціях. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Соціальні комунікації». Київ, 2013.
23. Зозуляк-Случик Р. В. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. для 54 студентів закладів вищої освіти (освітньо-професійна програма «Соціальна робота»). 2-е вид., допов. і переробл. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 206 с.
24. Іванченко Л. Молодіжні субкультури в сучасному світі. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2016. Вип. 20 (1). С. 201–210

25. Іванов В.Ф., Костенко Н.В. Контент-аналіз. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2021).
26. Карпова А. В. Соціалізація підлітків в середовищі молодіжних субкультур. Психологія: реальність і перспективи. 2018. № 11. С. 66-70.
27. Каськов І. В. Соціально-психологічні особливості соціалізації особистості в сучасних умовах. Вісник Національного університету оборони України. № 3 (46). 2015. С. 118-122
28. Клочан Ю. В. Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки учнівської молоді: сутність, методи, форми. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2015. № 11. С. 75-79.
29. Коваленко В. Є. Теоретичні засади дослідження компонентів та рівнів соціалізованості школярів з інтелектуальними порушеннями. Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами: матеріали V Всеукраїнської наук.-прак. конф.(17-18 травня 2021 р.). Київ, 2021. С. 29-35.
30. Кравченко Л. І. Дослідження особливостей стихійної та спрямованої соціалізації у старших дошкільників. Студентський науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: збірник матеріалів Міжнародної студентської наук.- прак. конф (м. Ніжин 26 квіт. 2017 р.) / за заг. ред. О. В. Лісовця. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2017. С. 118-119.
31. Курляк І. Є. Молодіжні субкультури як соціально-педагогічний феномен у Польщі. «Young Scientist». January, 2017. № 1 (41). С. 453–459.
32. Лавріненко В. А Психологічне дослідження особистісних рис підлітків- 55 неформалів. Молодий вчений. 2017 № 11 (51). С. 802-805.
33. Лавріненко В. А.Психологічне дослідження особистісних рис підлітків неформалів. Молодий вчений. 2017. № 11 (51). С. 802–805.

34. Логвиновська Т. А. Генезис поняття «соціалізація» у зарубіжній та вітчизняній науковій думці. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2013. № 64. С. 370-374.
35. Павелків В. Р. Психогенеза підліткових субкультур. Київ : Центр учбової літ., 2018. 280 с.
36. Петровська К. В. Соціально-педагогічна робота з творчими неформальними молодіжними об'єднаннями: Навчально-методичний посібник. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2013. 284 с.
37. Сиротюк П. Що таке квадробіка і хто такі квадробери: між спортом та психологією ідентичності. URL:
<https://psihologonline.pro/shcho-take-kvadrobyka-i-khto-taki-kvadrobery/>
38. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика віктимної поведінки підлітків : теоретичний аспект. Нова педагогічна думка. 2016. № 1 (85). С. 38- 41.
39. Тормахова А. М. Напрямок К-роп та його роль у контексті сучасної аудіовізуальної культури. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2020. № 3. С. 14-19.
40. Травкіна Я. Гіперреальність: вплив на масову свідомість в k-роп Індустрії. Молодіжний економічний вісник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2021. № 1. С. 241-246.
41. Шиканова А. Квадробери та фуррі: що це за мода та чи може вона нашкодити дітям. URL:
<https://www.rbc.ua/rus/styler/kvadroberi-ta-furri-shcho-tse-moda-ta-chi-1727112144.html>
42. Шуба Л. В., Шуба В. В., Шуба В. О., Омок Г. А. Особливості розвитку та впливу квадробінгу у суспільство сьогодення. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. 2024. № 11 (184). С. 228–231.
[https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11\(184\)](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184)).

43. Мараховська К. Д. (2022). Аніме в культурі. Матеріали VIII Всеукраїнської мультидисциплінарної конференції «Чорноморські наукові студії». Одеса: Міжнародний гуманітарний університет 2)
44. Сіткар В. І. (2016). Дитяча субкультура в сучасному українському соціумі: соціально-психологічний аспект. Психологічний часопис № 2 (4)
45. Павелків В. Р. Психогенеза агресивної та деструктивної поведінки в підліткових субкультурах : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2019. 475 с. URL: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/disertaciya_pavelkiv_v.r._1571557800.pdf.
46. В Україні затримують підлітків, які наслідують російське «ПВК Редан». Що це і чи небезпечне воно // BBC News Україна : сайт. 28.02.2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-64795428>.
47. Заблоковано 18 каналів та груп, створених для дестабілізації внутрішньої ситуації в Україні через новий молодіжний рух – Нацполіція // Національна поліція України : офіц. сайт. 28.02.2023. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/zablokovano-18-kanaliv-ta-hrup-stvorenykh-dlia-des-tabilizatsii-vnutrishnoisytuatsii-v-ukraini-cherez-novy-molodizhnyi-rukhnatspolit-siia>.
48. Даниленко А. В. Роль субкультур в сучасному українському суспільстві / А. В. Даниленко // Південноукраїнські наукові студії : Програма та матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених із міжнародною участю [«Південноукраїнські наукові студії»], (Одеса, 14-15 грудня, 2022 р.) / наук. ред. та уклад. О. Б. Петінова. – Одеса, 2023. – С. 32-35.

Методика діагностики соціально-психологічної адаптації,
запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом

Методика діагностики соціально-психологічної адаптації, запропонована К. Роджерсом і Р. Даймондом, являє собою опитувальник, що включає 101 твердження, які випробуваним пропонується оцінити за 7-бальною шкалою залежно від відповідності тверджень, що пропонувались в опитувальнику, уявленням випробуваних про себе.

Методика дозволяє оцінити інтегральні показники адаптації, самоприйняття, прийняття інших, емоційної комфортності, інтернальності, прагнення до домінування; позитивні і негативні полюси цих інтегральних показників.

Інтегральний показник адаптації відображає співвідношення адаптаційних і дезадаптаційних тенденцій функціонування людини в соціумі. Цей показник містить у собі такі аспекти, як самоприйняття, прийняття інших, емоційна комфортність, інтернальність і прагнення до домінування.

Показник адаптивності є позитивним полюсом та інтегральним показником адаптації і відображає гомеостатичні і гедоністичні ставлення людини до зовнішнього світу.

Прочитавши або прослухавши чергове висловлювання опитування, приміряйте його до своїх звичок, свого способу життя і оцініть: якою мірою цей вислів може бути віднесено до Вас. Для того щоб вказати свій відповідь в бланку, виберіть відповідний, на Вашу думку, один з шести варіантів оцінок, пронумерованих цифрами від «0» до «6»: «0» - це до мене абсолютно не відноситься; «2» - сумніваюся, що це можна віднести до мене; «3» - не наважуюся віднести це до себе; «4» - це схоже на мене, але немає впевненості; «5» - це на мене схоже; «6» - це точно про мене.

Опитування:

1. Зазнає незручність, коли вступає з кимось у розмову.

2. Немає бажання розкриватися перед іншими.
3. У всьому любить змагання, змагання, боротьбу.
4. Висуває високі вимоги.
5. Часто лає себе за зроблене.
6. Часто відчувається приниженим.
7. Сумнівається, що може подобатися комусь із осіб протилежної статі.
8. Свої обіцянки виконує завжди
9. Теплі, добрі стосунки з оточуючими.
10. Людина стримана, замкнена; тримається від усіх трохи осторонь.
11. У своїх невдачах звинувачує себе.
12. Людина відповідальна; на нього можна покластися.
13. Відчуває, що не в силах хоч щось змінити, всі зусилля марні.
14. На багато дивиться очима однолітків.
15. Приймає загалом ті правила та вимоги, які слід дотримуватися.
16. Власних переконань та правил не вистачає.
17. Любить мріяти – іноді просто серед білого дня. Насилу повертається від мрії до дійсності.
18. Завжди готовий до захисту і, навіть, нападу: «застрягає» на переживання образ, подумки перебираючи способи помсти.
19. Вміє керувати собою та власними вчинками, змушувати себе, дозволяти собі; самоконтроль для нього – не проблема.
20. Часто псується настрій: накочує зневіру, нудьга.
21. Все, що стосується інших, не турбує: зосереджений на собі; зайнятий собою.
22. Люди, як правило, йому подобаються.
23. Не соромиться своїх почуттів, відкрито їх висловлює.
24. Серед великого збігу народу буває трохи самотньо.
25. Зараз дуже не по собі. Хочеться все кинути, кудись сховатися.
26. З оточуючими зазвичай ладнає.

27. Найважче боротися з самим собою.
28. Насторожує незаслужене доброзичливе ставлення оточуючих.
29. У душі – оптиміст, вірить у краще.
30. Людина неподатлива, уперта; таких називають важкими.
31. До людей критичний і судить їх, якщо вважає, що вони на це заслуговують.
32. Зазвичай почувається не провідним, а веденим: йому завжди вдається мислити і діяти самостійно.
33. Більшість із тих, хто його знає, добре до нього ставиться, любить його.
34. Іноді бувають такі думки, якими не хотілося б ні з ким ділитися.
35. Людина із привабливою зовнішністю.
36. Почувається безпорадним, потребує когось, хто був би поруч.
37. Приймавши рішення, слідує йому.
38. Приймає, начебто, самостійні рішення, неспроможна звільнитися від впливу інших.
39. Зазнає почуття провини, навіть коли звинувачувати себе ніби ні в чому.
40. Відчуває ворожість до того, що його оточує.
41. Усім задоволений.
42. Вибитий із колії: не може зібратися, взяти себе в руки, організувати себе.
43. Відчуває млявість; все, що раніше хвилювало, раптом стало байдужим.
44. Врівноважений, спокійний.
45. Розлютившись, нерідко виходить із себе.
46. Часто почувається скривдженим.
47. Людина рвучка, нетерпляча, гаряча: не вистачає стриманості.
48. Буває, що пліткує.

49. Не дуже довіряє своїм почуттям: вони іноді підводять його.
50. Досить важко бути самим собою.
51. На першому місці розум, а не почуття: перш ніж щось зробити, подумає.
52. Те, що відбувається з ним, тлумачить на свій лад, здатний вигадувати зайвого... Словом — не від цього світу.
53. Людина терпима до людей і приймає кожного такою, якою вона є.
54. Намагається не думати про свої проблеми.
55. Вважає себе цікавою людиною – привабливою як особистість, помітною.
56. Людина сором'язлива, легко тушкується.
57. Обов'язково треба нагадувати, підштовхувати, щоб довів справу до кінця.
58. У душі відчуває перевагу над іншими.
59. Немає нічого, у чому висловив би себе, виявив свою індивідуальність, своє Я.
60. Боїться, що подумують про нього інші.
61. Честолюбний, небайдужий до успіху, похвали: у тому, що для нього суттєво, намагається бути серед найкращих.
62. Людина, у якої зараз багато чого гідне зневаги.
63. Людина діяльна, енергійна, сповнена ініціатив.
64. Пасує перед труднощами та ситуаціями, які загрожують ускладненнями.
65. Себе просто недостатньо цінує.
66. За натурою ватажок і вміє проводити інших.
67. Належить до себе в цілому добре.
68. Людина наполеглива, наполеглива; йому завжди важливо наполягти на своєму.

69. Не любить, коли з ким-небудь псуються стосунки, особливо якщо розбіжності загрожують стати явними.
70. Довго не може ухвалити рішення, а потім сумнівається в його правильності.
71. Перебуває у розгубленості, все сплуталося, все змішалось в нього.
72. Задоволений собою.
73. Невдачливий.
74. Людина приємна, що сприяє собі.
75. Особою, може, й не дуже красивою, але може подобатися як людина, як особистість.
76. Зневажає осіб протилежної статі та не зв'язується з ними.
77. Коли треба щось зробити, охоплює страх: а раптом – не впораюся, а раптом – не вийде.
78. Легко, спокійно на душі, немає нічого, що дуже б турбувало.
79. Вміє наполегливо працювати.
80. Відчуває, що росте, дорослішає: змінюється сам і ставлення до навколишнього світу.
81. Трапляється, що говорить про те, в чому зовсім не розуміється.
82. Завжди говорить лише правду.
83. Стривожений, стурбований, напружений.
84. Щоб змусити хоч щось зробити, потрібно як слід наполягти, і тоді він поступиться.
85. Відчуває невпевненість у собі.
86. Обставини часто змушують захищати себе, виправдовуватися та обгрунтовувати свої вчинки.
87. Людина поступлива, податлива, м'яка у відносинах з іншими.
88. Людина розумна, любить розмірковувати.
89. Іноді любить похвалитися.

90. Приймає рішення і відразу їх змінює; зневажає себе безвольністю, а зробити з собою нічого не може.

91. Намагається покладатися на свої сили, не розраховує на чиюсь допомогу.

92. Ніколи не спізнюється.

93. Зазнає відчуття скутості, внутрішньої несвободи.

94. Виділяється серед інших.

95. Не дуже надійний товаришу, не в усьому можна покластися.

96. У собі все ясно, добре розуміє себе.

97. Товариська, відкрита людина; легко сходяться з людьми.

98. Сили та здібності цілком відповідають тим завданням, які доводиться вирішувати; з усім може впоратися.

99. Себе не цінує: ніхто його всерйоз не сприймає; у разі до нього поблажливі, просто терплять.

100. Занепокоєння, що особи протилежної статі занадто займають думки.

Ключ:

№	Показники	номери висловлювань	норми
1	А: адаптивність В: дезадаптивної	4, 5, 9, 12, 15, 19, 22, 23, 26, 27, 29, 33, 35, 37, 41, 44, 47, 51, 53, 55, 61, 63, 67, 72, 74, 75, 78, 80, 88, 91, 94, 96, 97, 98 2, 6, 7, 13, 16, 18, 25, 28, 32, 36, 38, 40, 42, 43, 49, 50, 54, 56, 59, 60, 62, 64, 69, 71, 73, 76, 77, 83, 84, 86, 90, 95, 99, 100	(68-170) 68-136 (68-170) 68-136
2	Брехливість	34, 45, 48, 81, 89, 8, 82, 92, 101	(18-45) 18-36
3	А: Прийняття себе В: Неприйняття себе	33, 35, 55, 67, 72, 74, 75, 80, 88, 94, 96 7, 59, 62, 65, 90, 95, 99	(22-52) 22-42 (14-35) 14-28
4	А: Прийняття інших В: Неприйняття інших	9, 14, 22, 26, 53, 97 2, 10, 21, 28, 40, 60, 76	(12-30) 12-24 (14-35) 14-28
5	А: Емоційний комфорт В: Емоційний	23, 29, 30, 41, 44, 47, 78 6, 42, 43, 49, 50, 83, 85	(14-35) 14-28 (14-35) 14-28

	дискомфорт		
6	А:Внутрішній контроль	4,5, 11, 12, 13, 19,27,37,51,63, 68, 79, 91, 98	(26-65) 26-52 (18-45) 18-36

	В:Зовнішній контроль	25, 36, 52, 57, 70, 71, 73, 77	
7	А:Домінування В:Відомість	58, 61, 66 16, 32, 38, 69, 84, 87	(6-15) 6-12 (12-30) 12-24
8	Ескапізм (відхід від проблем)	17, 18, 54, 64, 86	(10-25) 10-20

ДОДАТОК 2

№	Завдання програм	Напрями (що формуємо)	Форми	Методи	Фахівці
1	Інформування підлітків щодо негативного впливу субкультури кваліфікованих.	Профілактика негативного впливу субкультури кваліфікованих на соціалізацію підлітків	Групова робота, організація соціально-педагогічних заходів, Круглий стіл	Проведення лекцій. Диспуту. Мозковий штурм	Соціальний педагог, вчитель
2	Формування інтересу до різних видів дозвілля.	Ознайомлення та залучення до альтернативних шляхів проведення дозвіллевої діяльності	Партнерство з громадськими організаціями, групова робота	Проведення волонтерської роботи (суботники, організація ярмарки)	Вчитель фізичної культури, соціальний педагог
3	Розвиток життєвих умінь, а саме комунікативних навичок,	Розвиток критичного мислення, саморегуляції, Розвиток	Групова робота	Проведення тренінгу	Психолог, соціальний педагог

	критичного мислення, самоуправління	емпатичного ставлення			
--	---	--------------------------	--	--	--

ДОДАТОК 3

Тренінгова «Програма ефективної адаптації підлітків»

Програма тренінгу виступає як один із заходів психологічної та педагогічної допомоги підліткам старшого віку з проблемами соціальної адаптації, яка спрямована на розвиток і посилення власного «Я», формування життєздатної особистості, що володіє достатніми внутрішніми ресурсами для успішного вирішення проблем адекватними конструктивними способами і гармонійної взаємодії в соціумі.

Мета даної програми – створення умов для розвитку необхідних навичок і умінь, що дозволяють протистояти негативним ситуаціям у підлітків зі складнощами соціальної адаптації

Завдання:

підвищити самооцінку у підлітків та допомогти їм розвивати позитивне ставлення до себе.

забезпечити підліткам навички адаптації до змін, стресових ситуацій та нових середовищ.

підтримати розвиток позитивних ціннісних орієнтацій, які сприятимуть здоровому розумінню себе та інших людей.

Прогнозовані результати і критерії ефективності роботи:

- наявність у підлітків з труднощами соціальної адаптації адекватних навичок спілкування, навичок конструктивного вирішення конфліктних ситуацій;

- наявність досвіду самопізнання;

- сформованість навичок вирішення життєвих проблем, сприйняття і надання соціальної підтримки у складних життєвих ситуаціях;

- усвідомлення особистісних цінностей;
- посилення особистісних ресурсів, що дозволяють позитивно сприймати майбутнє.

Заняття 1. Знайомство

Мета: ознайомити учнів з метою тренінгу; створити ефективну робочу атмосферу в групі; сформувані норми і правила роботи в групі.

Вправа 1. Знайомство.

Знайомство учасників один з одним, створення умов для довірливого спілкування. Учасники по черзі називають своє ім'я і якість, яке найбільш характерно для них

Вправа 2. Сурдопереклад Мета: активізувати групу.

Матеріали: папірці з написаним текстом — різні прості віршики.

1. Ведучий пропонує розділитися всім на пари.
2. Пари по черзі виступають перед іншими учасниками. Кожен із пари виступає по черзі в ролі дикторів і сурдоперекладачів. Поки один із партнерів читає вірш, інший перебуває поруч і виступає у ролі сурдоперекладача – передає з допомогою міміки й жестів зміст тексту.

Вправа 3. «Ніхто не знає, що я ...».

Мета: підвищення згуртованості, особистісне розкриття учасників, розширення уявлень про себе, створення умов для довірливого спілкування. В руках ведучого м'яч, він вимовляє фразу: «Ніхто не знає, що я ...» і закінчує її, після чого кидає м'яч іншому учаснику вправи. Виконання завдання триває до тих пір, поки м'яч не побуває у кожного

Вправа 4. «Зворотній зв'язок».

Мета: отримання інформації ведучим про емоційний стан учасників. Оцінка ефективності роботи групи.

Можна використовувати ритуальну іграшку, яка передається по колу під час висловлювання учасників. Заняття 2. Налагодження зв'язків

Мета: познайомити учнів з основними прийомами ефективного спілкування; сформувати вміння і навички встановлення контакту в міжособистісному спілкуванні; розташувати співрозмовника до себе, викликати його довіру, привернути інтерес до себе(вербальні і невербальні способи встановлення контакту).

Вправа 1. Привітання.

Самовизначення учнів (з чим вони прийшли на групу, як себе зараз відчують).

Вправа 2. Віддзеркалення

Інструкція: Виконайте чотири нескладних завдання, точніше, зімітуйте їх виконання. Завдання такі:

пришиваємо гудзик; збираємося в дорогу; печемо пиріг; виступаємо в цирку.

Особливість цих завдань в тому, що кожне з них учасники будуть виконувати попарно, причому партнери встануть один проти одного, і один з них стане на час дзеркалом, тобто буде копіювати всі рухи свого партнера. Потім партнери поміняються ролями Вправа 2. «Черга».

Мета: тренування вербальних і невербальних навичок встановлення контакту. З групи вибирається кілька людей, з яких один - ведучий. Решта стають один за одним, зображуючи чергу.

Завдання ведучого пройти до каси кінотеатру без черги; він вступає в контакт з кожним хто стоїть, намагаючись досягти своєї мети. При цьому деякі учасники, які стоять в черзі, можуть мати свої ролі.

Наприклад, не пропускати нахабу до каси, або взяти його собі в компаньйони для чого-небудь.

Після програвання даної сценки група аналізує вербальні і невербальні

компоненти, що сприяють або перешкоджають встановленню контакту і досягненню мети. Бажано, щоб сценка була програна кілька разів.

Вправа 3. «Зіпсований телефон».

Мета: розвиток навичок прийому і передачі інформації, виявлення групи факторів, що впливають на успішність прийому і передачі інформації, виявлення найбільш типових помилок, що виникають в цьому процесі.

Вибирається 5 осіб з членів групи – безпосередніх учасників вправи. Решта – спостерігачі і слухачі. Їм повідомляється, що в групі буде зачитаний текст, який вони повинні будуть передавати один одному по пам'яті, не роблячи ніяких записів і позначок. Після цього в колі залишається тільки один з п'ятох, а четверо виходять за двері. Йому зачитують текст. Потім запрошується другий учасник.

Перший повідомляє йому все, що запам'ятав. Потім запрошується наступний і так далі, поки текст не повторить останній, п'ятий учасник. Часто в результаті такої передачі зміст тексту спотворюється до протилежного. В процесі обговорення учасники висловлюють свої міркування з приводу причин виникнення помилок

Вправа 4. «Зворотній зв'язок».

Мета: отримання інформації ведучим про емоційний стан учасників. Оцінка ефективності роботи групи.

Можна використовувати ритуальну іграшку, яка передається по колу під час висловлювання учасників. Заняття 3. Згуртування та довіра

Мета: сформувати взаємну довіру і вміння координувати спільні дії, продовжити роботу по згуртуванню учасників групи з використанням тілесно-орієнтованого підходу. Вправа 1. Привітання.

Самовизначення учнів (з чим вони прийшли на групу, як себе зараз відчують).

Вправа 2. Знайди свою пару Мета: порухатися й посміятися

Матеріали: папірці з написаним текстом – назви тварин (кожна тварина у 2 примірниках).

1. Порахуйте кількість учасників
2. Розділіть кількість учасників на 2, щоби визначити кількість необхідних тварин.
3. Для кожної тварини напишіть його ім'я на двох аркушах.
4. Роздайте аркуші учасникам із проханням нікому їх не показувати.
5. Усі починають рухатися кімнатою.
6. Учасники закривають очі руками, видають звірині звуки й намагаються знайти свою пару.

Вправа 3. «Безлюдний острів».

Мета: вправа використовується для дослідження процесу прийняття рішення групою. Основна ідея вправи - вміння поєднувати групове рішення і індивідуальний вибір, а також приймати і поважати вибір іншої людини.

Учасники діляться на підгрупи по 4-5 чоловік. Ведучим задається інструкція, що в результаті корабельної аварії кожна підгрупа потрапляє на безлюдний острів. Завдання кожної підгрупи - «облаштуватися і налагодити життя на острові», зобразивши все це на груповому малюнку. В результаті виходить кілька малюнків- «островів». Під час виконання завдання ведучий зберігає відсторонену позицію. Далі слід обговорення, в якому бере участь вся група. Звертається увага на те, як здійснювалася взаємодія в кожній підгрупі, як розподілялися «ролі» між учасниками, як підгрупа приймала рішення, які були труднощі, неприємні моменти, що вони зробили для їх вирішення

і до якого підсумку вони в результаті прийшли Вправа 4. «Прощання».

Отримання інформації ведучим про стан учасників. Оцінка ефективності роботи групи

